

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

PER LES TERRES DE PONENT

Eta 7: TORRELAMEU – MENÀRGUENS – BALAGUER

19 de novembre de 2017

HORARI PREVIST

Sortida de la Plaça de l'Estació de Vilanova i la Geltrú.	7 h
Torrelameu. Esmorzar al restaurant El Pati.	9
Inici de l'etapa.	9 h 30 min
Menàrguens. Reagrupament.	10 h 45 min
	11 h
Dipòsit. Reagrupament.	12 h
	12 h 10 min
Capdamunt pujada camí Roca Pallissa. Reagrupament.	13 h 05 min
	13 h 15 min
Balaguer. Dinar	13 h 50 min
Sortida cap a Vilanova.	16 h 30 min
Vilanova i la Geltrú.	18 h 30 min

Notes.-

- ** Esmorzarem al restaurant el Pati de Torrelameu. Dinarem a Balaguer (cadascú pel seu compte).
- ** Tingueu en compte que l'organització sempre **pot modificar aquesta previsió** d'horari en funció de com es vagi desenvolupant l'etapa (Condicions meteorològiques, retards o avançaments imprevistos, etc).
- ** Si us plau, sigueu puntuals, respecte els reagrupaments i **mantingueu sempre contacte visual** amb els que us segueixen; si cal espereu-vos. Intenteu seguir els horaris previstos, és a dir, no correu ni aneu massa lents! **(Penseu que aneu en grup).**
- ** **Atenció:** Per a qualsevol comunicació amb la Secció el dissabte abans de l'excursió o el mateix diumenge (mitja hora abans de la sortida) **utilitzeu només el telèfon 692620181 (Isidre Poch).**
- ** El vocal coordinador d'aquesta sortida és l'**Isidre Poch (692620181)**. En tot moment cal respectar les seves indicacions.

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

PER LES TERRES DE PONENT

Etape 7: TORRELAMEU – MENÀRGUENS – BALAGUER

19 de novembre de 2017

DESCRIPCIÓ DE L'ETAPA

Aquesta etapa la farem tota per terres de la Noguera anant des de Torrelameu fins a la seva capital, Balaguer, tot passant pel Menàrguens. Seguirem travessant la plana, per entremig de camps immensos i amb la panoràmica de la paret del Montsec que ens espera al fons.

Arribant a Balaguer veurem la singular Roca Pallissa, única formació rocosa que trobarem en tot el recorregut.

Horari		Distància (km)
Parcial	Total	
0:00	0:00	0,000

Comencem la caminada d'avui al poble de Torrelameu, a la cruïlla dels carrers Pintor Viladric i Balaguer, enfront de l'edifici de l'ajuntament (200 m). Hem d'anar pel carrer Pintor Viladric deixant l'ajuntament a la dreta.

0:05	0:05	0,365
------	------	-------

Arribem a la cruïlla amb els carrers de la Dula i Enric Granados; seguim endavant pel carrer Pintor Viladric. Sortim del poble; a la dreta queda un parc infantil.

0:04	0:09	0,610
------	------	-------

Deixem un camí cimentat a la dreta (201 m)

0:02	0:11	0,785
------	------	-------

Arribem en una cruïlla (200 m) al costat del cementiri; hem de seguir per la branca de la dreta que puja vorejant el cementiri que queda a l'esquerra.

S'acaba el sòl asfaltat i el pendent se suavitza; el camí que seguim és el del Pla de Violes

0:06	0:17	1,235
------	------	-------

Cap a la dreta surt un camí (224 m); al fons, vers el nord, tenim la panoràmica del Montsec. Seguim endavant deixant accessos als camps laterals.

A la dreta, queda un gran camp situat en un nivell inferior.

0:13	0:30	2,200
------	------	-------

Deixem un camí que va cap a l'esquerra (239 m); a la dreta queda una petita construcció.

0:06	0:36	2,660
------	------	-------

A la dreta del camí podem veure-hi una gran excavació (239 m).

0:03	0:39	2,920
------	------	-------

Cap a l'esquerra surt un camí (241 m).

0:04	0:43	3,235
------	------	-------

Passem pel costat una petita edificació que queda a la dreta del camí (244 m); els camps dels voltants estan plantats de vinya. Una mica més endavant deixem un camí a l'esquerra que puja vers el tossal de Garrameu (vèrtex geodèsic).

0:07	0:50	3,765
------	------	-------

Enfront d'una de les casetes del sistema de reg el camí fa un marcat gir cap a la dreta (246 m). Baixem lleugerament.

0:02	0:52	3,870
------	------	-------

Deixem un camí a l'esquerra (244 m); seguim baixant.

0:03 0:55 4,075

Arribem en una cruïlla amb un pal indicador (236 m); el camí que surt cap a la dreta és el de Torrelameu.

0:06 1:01 4,565

Arribem a la carretera LV-9225 que va de Menàrguens a Albesa (214 m); l'hem de seguir cap a la dreta per anar a passar per sota de la C-12.

0:02 1:03 4,745

Hem de deixar la carretera i pujar per un camí asfaltat cap a l'esquerra (210 m). Deixem un trencall a la dreta i després se'ns uneix un camí per la mateixa banda.

0:05 1:08 5,035

Travessem un camí (225 m) i comencem a baixar en direcció al poble de Menàrguens que tenim davant. En entrar al poble, el camí que seguim passa a ser el carrer de Ponent.

0:02 1:10 5,275

En arribar a la cruïlla amb el carrer dels Bons Aires (208 m) hem de seguir aquest carrer cap a la dreta.

0:04 1:14 5,545 **Reagrupament**

Arribem a la plaça de l'Empit de la Vall (204 m). Hem de continuar cap a l'esquerra seguint el carrer Major.

Passem per la plaça de l'Església; a l'esquerra, elevada, podem veure-hi l'església parroquial de Sant Vicenç.

0:06 1:20 5,545

Desemboquem a l'antiga carretera que travessava el poble (205 m); l'hem de seguir mantenint la direcció que portàvem. Aquesta carretera ara és el carrer de Raval al voltant del qual ha crescut el poble; cap al final, a la banda dreta, anirem veiem diferents xalets.

0:10 1:30 6,750

A l'esquerra queden els edificis de la granja del Ros i a la dreta deixem el camí dels Puntals; a l'enforcall hi ha la caseta d'un transformador (207 m).

Una mica més endavant travessem la sèquia del Cup i el riu de Farfanya. Passat el pont deixem un trencall a la dreta i pugem cap a l'esquerra. Més endavant deixem un altre trencall a la dreta.

0:03 1:33 6,935

Arribem a la carretera C-12 que ve de Balaguer (210 m). Travessem la carretera i seguim endavant tot fent un gir cap a la dreta.

Deixem un camí a l'esquerra i agafem el següent que també va cap a l'esquerra; si seguíssim endavant retornaríem a la carretera C-12. Anem pel costat de la sèquia; el sòl d'aquest camí també és asfaltat.

0:03 1:36 7,150

Tornem a travessar la sèquia del Cup i poc després trobem una bifurcació (214 m); hem de seguir per la branca de l'esquerra. Pugem lleugerament, ara amb sòl de terra. A la dreta podem veure-hi les instal·lacions de la granja del Santos.

0:04 1:40 7,470

Arribem en una cruïlla (219 m); hem de deixar el camí que seguíem i anar cap a la dreta pujant lleugerament. Seguim vorejant la granja del Santos.

0:03 1:43 7,640

Deixem un camí a la dreta que va cap a la granja del Santos (226 m). Seguim pujant.

La pujada es fa més suau; comencem a travessar el pla del Corb. Enfront podem veure-hi el turó artificial creat pels moviments de terres que es fan al polígon industrial que hi ha en aquest pla.

0:09 1:52 8,335

Arribem en una bifurcació (236 m); hem de seguir cap a l'esquerra.

Anem vorejant la gran excavació del pla del Corb; pujant al petit talús de la dreta es pot veure la magnitud d'aquesta obra.

0:08	2:00	8,940
------	------	-------

El camí fa un gir de 90° cap a l'esquerra i se separa de la zona d'excavació (252 m).

0:05	2:05	9,330
------	------	-------

Deixem un trencall que baixa vers els camps que tenim davant i girem cap a la dreta (252 m).

0:05	2:10	9,695	Reagrupament
------	------	-------	--------------

Passem pel costat d'un gran dipòsit que queda a l'esquerra del camí (255 m).

0:07	2:17	10,180
------	------	--------

Deixem un trencall a l'esquerra (255 m). Seguim endavant; pugem lleugerament.

0:09	2:26	10,890
------	------	--------

El camí fa un gir de 90° cap a la dreta (262 m).

0:04	2:30	11,130
------	------	--------

Enfront d'una tanca fem un nou gir de 90°, ara cap a l'esquerra (259 m). A la dreta, a un nivell inferior, hi ha un camp d'oliveres.

0:04	2:34	11,415
------	------	--------

Per la dreta se'ns uneix l'àmplia pista d'accés al camp d'oliveres (259 m). Uns metres més endavant deixem un camí a l'esquerra; damunt del turonet de l'esquerra, s'hi veuen les ruïnes de la torre del Benavarre.

0:03	2:37	11,720
------	------	--------

A la dreta deixem l'entrada a uns camps que estan en procés d'esplanació (264 m). Compte amb la polseguera!

0:03 2:40 11,840

Arribem en una cruïlla senyalitzada recentment (259 m); hem de seguir en la direcció que portàvem. La pista que seguim, molt ample, puja lleugerament.

Davant, cap a la dreta, ja podem veure-hi Balaguer.

Comencem a baixar vers la fondalada per on passar el rec del Prat. Compte amb les relliscades.

0:12 2:52 12,740

En arribar al capdavall de la baixada trobem una nova cruïlla també senyalitzada ara no fa massa (229 m). Hem de seguir pel camí que va en la direcció que portàvem; pugem.

Passem pel costat de la Roca Pallissa que dóna nom al camí.

0:06 2:58 13,110

Deixem un camí a l'esquerra (236 m); seguim pujant.

0:06 3:04 13,430 **Reagrupament**

Arribem al capdamunt de la pujada (265 m); a l'esquerra hi tenim un conjunt d'edificacions. Plane- gem.

0:02 3:06 13,550

Per la dreta se'ns uneix un camí (265 m). Davant ja veiem Balaguer; baixem per anar a creuar la car- retera C-12.

0:05 3:11 13,975

Després de deixar un trencall a cada banda pugem amb sòl asfaltat i passem el pont que creua la car- retera C-12 (261 m).

Baixem per l'altra banda; tornem a deixar un trencall a cada banda i pugem novament per anar a pas- sar per damunt de la carretera C-26.

0:05 3:16 14,275

Passem per damunt de la C-26 (268 m). Just després de passar el pont deixem una nau i un magatzem de contenidors a la dreta.

El camí passa a ser el carrer de la Roca Pallissa i comencem a trobar les primeres cases de Balaguer; deixem carrers laterals.

A l'esquerra queda el complex esportiu del barri del Secà i, més endavant, l'escola la Noguera.

0:07 3:23 14,805

Travessem la carretera de Castelló (262 m).

0:03 3:26 14,980

Arribem en una cruïlla múltiple (263 m); hem de seguir en la direcció que portàvem, lleugerament cap a la dreta, pel carrer Joan Maragall. Baixem lleugerament.

Compte. Una mica més endavant, en arribar en una bifurcació, hem de seguir pel carrer Joan Maragall i no pel carrer de la Giradeta que baixa cap a la dreta tot i que en aquest últim hi ha un senyal de GR.

Poc després deixem un carrer a cada banda i baixem pel costat de la torre d'Àngel Farré que queda a l'esquerra.

0:04 3:30 15,205

Arribem en una petita rotonda (254 m); hem de continuar baixant cap a la dreta pel carrer del Barri Nou. Una mica més avall, per la dreta, se'ns uneix el carrer de la Giradeta.

El carrer del Barri Nou gira cap a l'esquerra i va deixant alguns carrers laterals.

0:07 3:37 15,705

Arribem a la plaça del Mercadal de Balaguer (217 m); en aquest punt acabem l'etapa d'avui.

Equip de preparació (14/11/2017): Joan Andreu, Agustí Poch, Isidre Poch

Menàrguens

El municipi de Menàrguens, d'una extensió de 20,25 km², és situat a la part meridional de la comarca de la Noguera, al límit amb el Segrià. Limita amb els termes de Castelló de Farfanya (N), Balaguer (E), Térmens (SE), Vilanova de la Barca (del Segrià) i Torrelameu (S), i Albesa (W). S'estén a la dreta del Segre, aigua avall de la seva confluència amb el riu de Farfanya, que fa de termenal a llevant. Al SE i en part al S el límit passa pel Segre, mentre que a ponent el termenal passa prop del curs del torrent de Gombalda. A ponent de la vila destaca el tossalet de Garrameu. Les partides principals del municipi són el Cap del Terme, el Clot de l'Espinac, les Gombaldes, el Pla de Violes, l'Horta, Covet, les Plantes i els Comuns.

El municipi comprèn únicament la vila de Menàrguens. El topònim de Menàrguens, que la carta de poblament del 1163 esmentava, potser per causa d'una transcripció defectuosa, com a *Messanges*, i que el 1166 és documentat com a *Meragenes*, és probablement, segons Joan Coromines, d'origen romà.

La vila de Menàrguens s'estén a l'escarpament (damunt el riu i sobre les hortes) que encara rep el nom de tossal del Castell, bé que de l'antic castell de Menàrguens no resten vestigis. L'església parroquial de Sant Vicenç, d'estructura gòtica, té la volta de creueria, finestrals ogivals i contraforts a l'exterior. Una part del temple ha estat refeta amb totxos.

L'església és mencionada per Francisco de Zamora, que la visità al final del segle XVIII. Zamora va dir que era antiga i en destacà l'altar del Roser, ja que (segons aquest autor) els altres eren indignes, incloent-hi el major. De tots aquests retaules, només s'ha conservat el darrer, l'altar major, dedicat a Sant Vicenç, que és una obra gens mediocre dins el barroc.

El del Roser era renaixentista i els altres, que desagradaven a l'il·lustre viatger, probablement devien ser també barrocs. A la vila es conserva el carrer Major, porxat, i l'antic edifici de la Paeria, avui casa de la vila, gòtic, del segle XIV. Hi ha alguns casals renaixentistes amb balcons tornejats de fusta. L'antiga església de Sant Pere, dins la vila, és sense culte.

De la rodalia de Menàrguens diu Zamora: *Al lado del pueblo pasa una acequia de agua. Hay una ermita. En todo este terreno hacen unos corrales de tapia, dentro de los cuales hacen los pajares en descubierto, cuya cerca es, tanto para que no estén expuestos al fuego, como para que no se lleve la paja el aire, pues es muy menuda. Todas estas casas son de tapias. Como el terreno todo es llano, se ven una multitud de pueblos desde cualquier parte.*

L'ermita que menciona és la de la Mare de Déu de la Creu (popularment de la Santa Creu), que dista uns 3 km a ponent de la vila. La imatge de la Verge és gòtica, del segle XV, i d'alabastre. Segons el P. Altisent, durant uns anys en aquest santuari es guardà el retaule que el 1435 havia pintat Bernat Martorell per a la parròquia de Sant Vicenç.

Joan Barceló i Cullerés

Fill de Menàrguens fou Joan Barceló i Cullerés (1955 – 1980) que deixà una gran obra literària: poesia, novel·la, conte, teatre, assaig. El conjunt de la seva producció, sorprenentment extensa i madura, en part publicada i premiada, i en part inèdita, deixa entreveure un creador incontenible i de gran qualitat que el temps s'ha encarregat de corroborar.

Preocupat per la renovació de la literatura infantil i juvenil, la seva vàlua com a escriptor es va veure reconeguda amb l'obtenció dels premis *Vicent Andrés Estellés*, de poesia, i *Folch i Torres*, de narrativa juvenil, entre d'altres. A més, va participar activament en la creació de grups com *2/4 de deu* o *Desperta ferro!*, de caire contracultural i va col·laborar en diversos mitjans de comunicació.

Entre els anys 1972 i 1975 va fer exposicions de pintura d'influència surrealista a diverses ciutats catalanes, entre elles, Solsona, Manresa, Lleida, Tortosa, Balaguer i Barcelona, de les que se'n conserven quadres a la col·lecció familiar a Menàrguens. L'any 1975 desa els pinzells i es dedica exclusivament a la literatura i a l'activisme cultural.

Barceló va publicar, en vida: *Obres completes, volum XXVIII* –original mostra, feta amb retalls de diari-, *Científicament s'ha demostrat*, *No saps veure l'espai que t'envolta*, *Diables d'escuma* (poesia); *Ulls de Gat Mesquer*, *Viatge enllunat*, *Que comenci la festa!* (narrativa); *De quatre a quatre*, traducció del poeta portuguès Manuel Antonio.

Després de la seva mort han sortit a la llum: *Pas de dansa*, *Immortal mort que et mors* (poesia); *Folch i Torres, escriptor per a nois i noies*, *El somni ha obert una porta*, *Estimada gallina*, *Miracles i Espectres*, *Pare de Rates*, *Els Dracs de la Xina* (narrativa); *Olor de cebes* (teatre).

Hi ha nits de sang que em saben ben despert
als precés del foc alat. Hi ha nits de bes.
L'ombra no em ve a un joc que creu dubtós
si abans de res demano un glop d'argent.

Potser és la clau: la nit és una veu
i jo l'amant de cada plec de cos
que em mostra el so brunzent: ressona el cel
i em sento buit endins de tu, amorf.

Dormen els crims al riu del firmament
mentre el meu plany no el puc pas oblidar
en una nit que és morta i sense olors.

Dormen els Sols que van cap a Ponent
i algun follet agença el meu altar
si sé el secret: la veu és una nit.

(De Pas de dansa)

Balaguer

Balaguer ha estat tostemps cap dels Aspres i en l'actualitat ho és de la comarca de la Noguera. El municipi de Balaguer, a banda i banda del Segre, té una extensió de 57,32 km²; confronta amb el municipi de Menàrguens (SW) i, a ponent del Mormur (329 m) i de la partida de la Fuliola, amb el de Castelló de Farfanya (W).

A tramuntana la divisòria, per la Garriga, separa el terme de l'enclavament de Gerb, pertanyent a Os de Balaguer. A llevant llima amb la Sentiu de Sió i amb Vallfogona de Balaguer i al SE amb Tèrrens. L'enclavament de Flix, a llevant del territori principal del municipi, confronta amb la Sentiu de Sió (W), Camarasa (només per un punt, al N), Cubells (E) i Bellcaire d'Urgell (S).

El terme inclou un seguit de terrasses al·luvials entre el riu de Farfanya (límit SW amb Menàrguens) i el Segre, a l'extrem septentrional de la plana regada, fins al sector inferior de la Ribera de Sió. El canal d'Urgell rega una petita part de la zona i la resta del territori aprofita les aigües de les sèquies, algunes de les quals són d'origen preislàmic, com la del Cup, a la dreta del Segre, i la de Montfar, a l'esquerra.

El municipi comprèn la ciutat de Balaguer, cap de municipi i de la comarca de la Noguera. També inclou la caseria de Flix, a l'enclavament homònim, l'església de Sant Miquel del Corb, al despoblat de la Pobla del Corb, les restes del monestir cistercenc de les Franqueses, l'antic hostal de la Torre de Noguers i el lloc on hi hagué el convent trinitari de les Parrelles. Balaguer és, però, l'únic nucli de població agrupada del municipi.

La ciutat de Balaguer, situada a les ribes del Segre, és a 215 m d'altitud, al NE del terme. Per la seva situació, 28 km riu amunt de Lleida, i a una alçada semblant, on s'acaba el darrer repeu de la serra de Montsec, ha estat de sempre preparada per a acollir qualsevol moviment humà, com a avançada dels Pirineus per al repoblament de la Catalunya Nova, tant els anys posteriors a la conquesta cristiana com després de les crisis epidèmiques dels segles XI i XV, o bé en la pèrdua de població de les ensulsiades del 1640 i del 1707, àdhuc la del trienni de 1936-39.

El nucli antic, allargassat entre el Segre i la muralla de la població medieval, és al peu d'una de les terrasses quaternàries de la dreta del Segre, coronada per les esglésies de Santa Maria i del Sant Crist, i pels vestigis del Castell Formós. Les muralles foren construïdes ja durant l'ocupació musulmana, durant els segles X i XI.

Després de l'expulsió dels jueus del nucli urbà (1333) s'amplià el recinte per tal de posar la nova població a l'abric de qualsevol agressió exterior. Es conserva el Mercadal, plaça porticada i el punt més cèntric de la ciutat on hi ha la casa de la ciutat, els locals d'esbarjo principals, les instal·lacions bancàries més importants i on se celebra el mercat setmanal.

Es conserven també altres carrers i places porticades, a l'interior de la muralla de l'època dels comtes, però durant la Guerra Civil de 1936-39 va desaparèixer l'antic hospital, edificat el 1480 i reformat al segle XVIII. El carrer del Pont, amb porxos sobre el Segre, és un altre racó destacat de la ciutat. D'aquesta part antiga destaquen el carrer Major, que arriba fins al Mercadal, i els del Miracle i d'Avall. Sota la muralla hi ha el carrer de les Eres i, a migdia d'aquest, el del Barri Nou. El de Santa Maria porta a la col·legiata. Altres carrers són l'avinguda de Pere el Cerimoniós.

A l'altra banda, la riba del riu ha estat enjardinada i urbanitzada. La ciutat moderna, formada després de la dècada del 1950, és al marge esquerre del riu, entre l'avinguda del Pont, reconstruït després de la Guerra Civil de 1936-39, i l'altre pont nou que va a l'estació del ferrocarril. Els carrers són amples i de traçat recte, ben diferents dels de la ciutat antiga, que són de traçat irregular, estrets i amb petites places (de Sant Salvador, del Pou, de Sant Jaume).

L'església parroquial i antiga col·legiata de Santa Maria, al capdamunt del coster, és d'estil gòtic. Fou començada el 1351 i per a la seva obra el rei Pere el Cerimoniós, que era comte d'Urgell i nascut a Balaguer, féu donació de 30.000 sous barcelonesos. L'església, però, que podríem anomenar Santa Maria Major, tardà molts anys a acabar-se (per causa de la crisi que ocasionà la destrucció del comtat d'Urgell i la revenja anihiladora dels Trastàmara). El 5 d'agost de 1413 el comte Jaume I d'Urgell s'hi reuní amb els seus partidaris per a deliberar sobre les mesures que calia prendre davant el setge. L'obra no fou consagrada fins el 1558, però no s'hi traslladà la parròquia fins el 1575.

El 1836 fou convertida en caserna i posteriorment en presó i dipòsit municipal i el 1881 fou restaurada al culte. El 1923 tornà a usar-se com a presó i una altra volta en el període bèl·lic de 1936-39. L'església, amb una àmplia nau amb absis poligonal i capelles entre els contraforts laterals, és coberta amb volta estrellada. El campanar és una torre poligonal amb una escala interior de cargol. És un magnífic mirador de la comarca. El 1936 es perderen tots els tresors artístics que conservava, uns retaules de pedra de l'escola lleidatana (com els d'Albesa i Castelló de Farfanya) i l'altar major renaixentista, de pintura sobre taula d'influència italiana.

Al pla d'Almatà, des de l'època califal hi hagué la mesquita major de la ciutat i, ensems, una comunitat cristiana o mossàrab. L'antiga mesquita fou posteriorment (1106) convertida en església sota el nom de Santa Maria d'Almatà, que fou la primera parròquia de la ciutat. El 1351, en alçar-se el nou temple parroquial de Santa Maria Major a l'altra banda del barranc de la Suda d'Almatà, esdevingué capella d'un monestir de clarisses, sembla que a requeriment del comte Jaume I fill del Cerimoniós. El 1626, després de dos segles de decadència, el monestir fou repoblat de clarisses de l'Observança; hom va ampliar l'antiga església i traslladà a l'altar major una imatge de talla dita el Sant Crist de Balaguer, molt venerada.

L'actual, però, no és la imatge original, sinó una còpia de l'anterior que, tret d'un trosset de peu, fou cremada al principi de la Guerra Civil de 1936-39. La nova imatge, posada al mateix lloc el 1947, només té de l'antiga aquest petit trosset. La imatge antiga era probablement del segle XVI, de tradició gòtica, i fou realitzada amb un gran expressionisme.

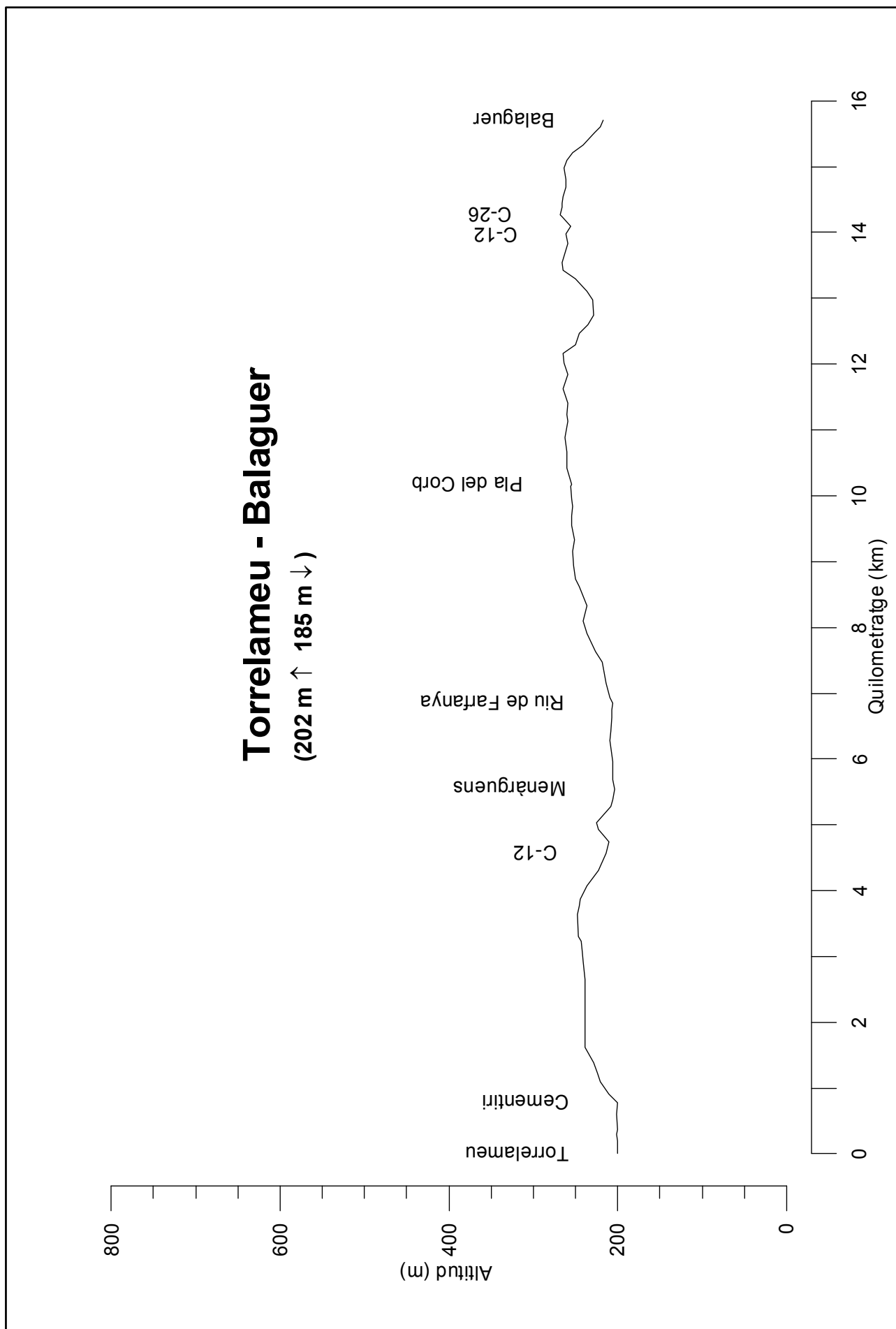
Des d'aleshores, l'església es convertí en santuari del Sant Crist de

Balaguer. L'església, que sofrí danys el 1711, fou refeta el 1787 i, si bé les religioses hagueren d'abandonar el convent el 1835, hi retornaren el 1867. Al segon decenni del segle XX es reconstruí el santuari en la forma actual i el Crist també ha estat restaurat. Francisco de Zamora, que visità la ciutat a la segona meitat del segle XVIII, explica que a l'església també es venerava la Mare de Déu d'Almatà, *que se supone la llevaban los condes (de Urgel) cuando iban a la guerra.*

BIBLIOGRAFIA

- ** Institut cartogràfic de Catalunya
<http://www.icc.cat/>
- ** Enciclopèdia Catalana
<http://www.enciclopedia.cat/>
- ** Viquipèdia
<https://ca.wikipedia.org/wiki/Viquip%C3%A8dia>
- ** Joan Barceló i Cullerés
<http://strambotica.com/foragitats/index.php/joan-barcelo-i-culleres>
https://www.escriptors.cat/autors/barceloj/pagina.php?id_sec=4250

Agustí Poch, novembre de 2017

**Per les Terres de Ponent, GR-3
Etapa 07, 19 - Novembre - 2017
Torrelameu - Menàrguens - Balaguer**

